

Кіт Р. Д.,

аспірант

Одеського державного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ДІЯНЬ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ВИКРАДЕННЯ, ПРИВЛАСНЕННЯ, ВИМАГАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЕМ ВІЙСЬКОВОГО МАЙНА, А ТАКОЖ ЗАВОЛОДІННЯ НИМИ ШЛЯХОМ ШАХРАЙСТВА АБО ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ ЗІ СХОЖИМИ ДИСЦИПЛІНАРНИМИ ТА АДМІНІСТРАТИВНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

Анотація. Стаття присвячена сучасним проблемам, які виникають з приводу викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем зі схожими дисциплінарними та адміністративними правопорушеннями. У зв'язку із військовим станом, якій триває майже рік на території України виникають питання, щодо притягнення до відповідальності осіб, які вчиняють розкрадання військового майна використовуючи службове становище задля полегшення та приховування злочинної діяльності, проте законодавець не визначив правила кваліфікації та розмежування схожих за своєю суттю діянь, що надалі викликають проблеми з притягненні винних до відповідальності. Стаття присвячена нормативно-правовим актам, які б розкрили сутність вказаних суспільних діянь та дали можливість розмежувати їх за суспільною небезпечністю, а також надали можливість встановлення істотних ознак відповідальності за вчинення ст. 410 КК України «Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли істотну шкоду та ч. 3 та ч. 4 цієї статті. Приводяться приклади, які б могли сформулювати в подальшому ознаки вказаних діянь і привести у відповідності до Конституції України, а саме ст. 92 п. 22 правила щодо відмежування відповідальності при вчиненні правопорушення. Запропоновано авторський погляд на класифікацію військових кримінальних правопорушень, пов'язаних з привласненням майна. Зроблені пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: *військовослужбовці, військове майно, відповідальність, правопорушення, кваліфікація, суспільна небезпечність.*

Kit R. D. Features of the differentiation of actions related to kidnapping, employment, demanding of military property by military servants, as well as possession of them through fraud or abuse of the official position from similar disciplinary offenses and offenses

Abstract. The article is devoted to modern problems that arise in connection with the theft, appropriation, extortion by a serviceman of weapons, military supplies, explosive or other combat substances, means of transportation, military and special equipment or other military property, as well as their acquisition by fraud or abuse of official position with similar disciplinary and administrative offenses. In connection with the martial law, which has lasted for almost a year on the territory of Ukraine, questions arise regarding the prosecution of persons who commit the theft of military property using their official position to facilitate and conceal criminal activity, but the legislator has not defined the rules of qualification and differentiation of similar the essence of actions, which in the future cause problems with bringing the guilty to justice. The article is devoted to normative legal acts that would reveal the essence of the specified public acts and give the opportunity to distinguish them according to social danger, as well as provide the opportunity to establish the essential signs of responsibility for the commission of Art. 410 of the Criminal Code of Ukraine “Stealing, misappropriation, extortion by a military serviceman of weapons, military supplies, explosives or other munitions, means of transportation, military and special equipment or other military property or taking possession of them by fraud, committed by a military official with abuse of official position, or repeatedly, or by prior conspiracy by a group of persons, or those who caused significant damage and part 3 and part 4 of this article. Examples are given that could further formulate the signs of the specified actions and bring them in

accordance with the Constitution of Ukraine, namely, Artical # 92 code 22 of the rules on limitation of liability in the event of an offense. The author's view on the classification of military criminal offenses related to the appropriation of property is offered. Proposals were made to improve the current legislation.

Key words: *military personnel, military property, responsibility, offense, qualification, public danger.*

Особлива частина Кримінального кодексу містить розділ 20, якій охороняє суспільні відносини від вчинення кримінальних правопорушень пов'язаних із несенням військової служби, проте об'єктом цієї статті є не всі суспільні відносини, які охороняють несення військової служби, а тільки ті які безпосередньо пов'язані з військовим майном, які вчиняються військовослужбовцями. На наш погляд до них відносяться ст. 410, 411, 412, 413 КК України, але це всі які можуть мати відношення до таких діянь. Проте об'єктом нашого дослідження є суспільні відносини, які виникають з приводу викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, а предметом є норми чинного законодавства, які регламентують відповідальність за вчинення ст. 410 КК України Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли істотну шкоду та ч. 3 та ч. 4 цієї статті, що стосується ч. 3 то буде досліджено саме період з 2014 по 24 лютого 2022, коли Україна знаходилась з АТО (антитерористичної операції) згодом перейшло у ООС (операція об'єднаних сил). З 24 лютого 2022 року Україна знаходиться у військовому стані, а відповідно всі суспільно небезпечні діяння, які вчинені за цей час відповідно до ст. 410 КК України військовослужбовцями з використанням службового становища повинні кваліфікуватися за ч. 4 ст. 410 КК України, а саме «якщо вони вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, розбій з метою заволодіння зброєю, бойовими при-

пасами, вибуховими чи іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я потерпілого» [1].

Проблемою військових кримінальних правопорушень займалися різні науковці, такі, як: Г.М. Анісімов, Ю.П. Дзюба, В.І. Касинюк, М.І. Панов, М.Г. Колодяжний, В.І. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін, Н.О. Гуторова, О.М. Сарнавський, О.В. Черниш та інші. Проте, в умовах глобалізації злочинності кримінальне право України потребує подальшого його удосконалення. Проте всі приділяли увагу загальним питанням залишаючи проблеми кваліфікації окремих кримінальних правопорушень поза детальною увагою

Тож **об'єктом** дослідження є суспільні відносини, які виникають з приводу вчинення викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Предметом є норми чинного законодавства, які регламентують індивідуалізацію та диференціацію відповідальності за вчинене діяння.

Методи дослідження використовувався порівняльно-правовий та систематичний

Відповідно до п. 3.8. Наказу 21.08.98 № 622 Провадити службові розслідування за кожним випадком крадіжки вогнепальної зброї, боєприпасів до неї, пневматичної та холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, вибухових матеріалів, що перебувають на обліку органів поліції, а також надзвичайних подій із застосуванням вказаних підконтрольних предметів, встановлювати причини й умови, які сприяли вчиненню таких злочинів та подій. Про такі надзвичайні події інформувати уповноважений підрозділ з контролю за обігом зброї

та дозвільної системи центрального органу управління Національної поліції України негайно, а висновки службових розслідувань за цими фактами направляти в триденний строк [2].

Відповідно до пункту 4. Пленум Верховного Суду України Постанова № 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами [3] до вогнепальної зброї, яка є предметом злочинів, передбачених статтями 262-264, 410 КК, належать усі види бойової, спортивної, нарізної мисливської зброї, як серійно виготовленої, так і саморобної чи переробленої, для проведення пострілу з якої використовується сила тиску газів, що утворюється при згоранні вибухової речовини (пороху або інших спеціальних горючих сумішей). Предметом злочину, передбаченого ст. 264 КК, крім зазначених вище видів вогнепальної зброї може бути також гладкоствольна мисливська зброя.

Відповідно до п. 17 Відповідальність за викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовою особою своїм службовим становищем за ст. 262 КК настає незалежно від місця вилучення цих предметів та відповідно до п. 19. Привласнення вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської), бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв чи радіоактивних матеріалів має місце при їх утриманні, неповерненні володільцю особою, якій вони були довірені для зберігання, перевезення, пересилання, надані у зв'язку з виконанням службових обов'язків тощо або в якій опинились випадково чи якою були вилучені в іншій особі, котра володіла ними незаконно [4].

У чинній постанові Пленум Верховного Суду України Постанова № 10 від 6 листопада 2009 р. «Про судову практику у справах про злочини проти власності» нічого не вказано стосовно ст. 410 КК України, щодо правил кваліфікації вказаного діяння, на наш погляд це дуже прикро, що ВСУ не встигає видавати судову практику, що надалі приводить до вирі-

шення справ у суді різних рішень за однаковими за обставинами справам [5].

Проте існує інші нормативно правові акти, згідно до яких діяння передбачені ст. 410 КК України можуть бути кваліфіковані і як діяння передбачені ст. 172⁻¹³ КУПаП України «Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем» у диспозиції якої передбачено наступне діяння «Незаконне використання військовою службовою особою транспортних засобів, споруд чи іншого військового майна, використання військовослужбовця для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, а також інше зловживання владою або службовим становищем, вчинене з корисливою метою чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб» [6] чи дисциплінарними статутами збройних сил України. На самперед необхідно розібратися у правилах кваліфікації вказаного діяння, бо як відомо помилки в кваліфікації надалі тягнуть неминучі наслідки для суспільства в цілому, а у даному випадку для всіх суспільних відносин, які охороняються Кримінальним законодавством, а це насамперед суспільні відносини, які охороняють несення військові служби, а крім того: власність, життя та здоров'я, громадську безпеку.

Види військових правопорушень складаються з кримінальних правопорушень, що представляють собою війкові злочини чи правопорушення, військові адміністративно-правові делікти та дисциплінарні правопорушення (проступки). Згідно ч. 2 ст. 11 КК України діяння, які не становлять суспільної небезпечності відносяться до малозначності. Відповідно до цієї диференціації військові кримінальні правопорушення становлять найвищу суспільну небезпечність. Якщо наводити приклади розмежування вказаних діянь, то до викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 410 КК України) відносяться діяння при якому військовослужбовець використовуючи свої службові обов'язки сфабрикує незаконне здобуття права власність на передачу йому транспортного засобу, яке є майном армії. До адміністративно право-

вого делікту ст. 172⁻¹³ КУПАП України згідно диспозиції статті є незаконне використання військовою службовою особою транспортних засобів, споруд чи іншого військового майна, використання військовослужбовця для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, а також інше зловживання владою або службовим становищем, вчинене з корисливою метою чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб відноситься, якщо буде розкрито, що військовослужбовець використовує без набуття права власності на нього транспорт без спеціального дозволу у власних цілях. І до дисциплінарного правопорушення відносяться випадки, коли особа військовослужбовець порушуючи правила використовує транспортний засіб, якій ввірено йому в використання, проте з порушенням правил користування. Джерелами дисциплінарних правопорушень є Статут внутрішньої служби Збройних Сил України, Дисциплінарний статут Збройних Сил України, накази Міністерства оборони України та Міністерства внутрішніх справ України стосовно Національної гвардії України. Цими нормативно-правовими актами визначаються та затверджуються відповідні інструкції щодо складання протоколів про вчинення адміністративно-правового делікту, проте вони не містять критеріїв за допомогою, яких начальникам були б підстави для розмежування схожих за своїм змістом ознак при кваліфікації як дисциплінарне, адміністративне чи кримінальне правопорушення, що в свою чергу в помилках у кваліфікації вчиненого діяння. На даний час відсутність критеріїв розмежування сприяє латентності вказаного суспільно-небезпечного діяння, а крім того впливає на вчинення корупційних правопорушень, щодо приховування діяння і як наслідок уникнення від відповідальності. Проте це є вкрай небезпечним особливо під час війни на території України, коли вчинення кримінальних правопорушень пов'язаних із заволодінням військового майна набувають особливої небезпечності.

Яким чином відбувається класифікація правопорушень пов'язаних із військовою відповідальністю:

1. Ті які не передбачені, а ні кримінальною відповідальністю, а ні адміністративною, такі діяння відносяться до дисциплінарної відповідальності;

2. Такі, які підпадають під ознаки малозначності ч. 2 ст. 11 КК України, а саме: не становлять суспільно небезпеки і не могли заподіяти істотну шкоду, вони за формальною логікою відносяться до адміністративної відповідальності;

3. Останні, які безпосередньо підпадають під ознаки ст. 410 КК України і відповідно тягнуть кримінальну відповідальність.

Проте ознаки, які розмежують вказані діяння не зазначені в жодному законі крім ст. 45 Дисциплінарного статуту в якому зазначено, що «винятком притягнення до дисциплінарної відповідальності є випадки коли це діяння зазначено у КУПАП або КК» [7].

Також для розмежування адміністративного правопорушення від кримінального треба керуватися ч. 4 ст. 15 КУПАП України згідно якої адміністративна відповідальність настає лише якщо вказане діяння не передбачено кримінальним законодавством [6].

Проте існують випадки, коли передбачене у кримінальному законодавстві суспільно-небезпечне діяння перестають бути кримінальним правопорушенням і переходить до адміністративно-правового делікту або дисциплінарному проступку до таких випадків відносяться: ліквідація шкідливих наслідків або обстановка, умови чи характер вчиненого правопорушення. Крім того ці обставини можуть характеризувати лише саме правопорушення що переводить його до малозначності або обставин, які виключають протиправність діяння.

За допомогою норм Дисциплінарного статуту Збройних сил України та КУПАП України можна розмежувати протиправність від діянь, які не містять ознак протиправності, а саме не є суспільно небезпечними. Ці діяння спрямовані на руйнування внутрішнього порядку несення служби, а саме: дисципліну у конкретній військовій частині чи підрозділі.

Тож проводячи проміжний висновок, хотілось би підкреслити, що виділення ознак відрізняючи дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність, крім того це є обов'язковим згідно п. 22 ст. 92 Конституції України, в якій сказано, що закони України повинні визначати, які діяння є кримінальними, адміністративними та дисциплінарними правопорушеннями і визначати відповідальність за них [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кримінальний кодекс України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*). 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Міністерство Внутрішніх Справ України : Наказ 21.08.98 № 622 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 7 жовтня 1998 р. за № 637/3077 «Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text>
3. Пленум Верховного Суду України Постанова № 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>
4. Пленум Верховного Суду України : Постанова № 3 від 26.04.2002 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0003700-02#Text>
5. Пленум Верховного Суду України : Постанова № 10 від 6 листопада 2009 р. «Про судову практику у справах про злочини проти власності» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0010700-09#Text>
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1-212⁻²⁴) (ст. 213–330) / *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)* 1984, додаток до № 51, ст. 1122) {Вводиться в дію Постановою Верховної Ради Української РСР № 8074-10 від 07.12.84, ВВР 1984, додаток до № 51, ст. 1123}. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
7. Закон України «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України (*Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 22–23. Ст. 197). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text>
8. Конституція України / *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>